

LIETUVOS AGRARINIŲ IR MIŠKŲ MOKSLŲ CENTRO PLAGIATO PREVENCIJOS RENGIANT RAŠTO DARBUS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Šie Nuostatai skirti Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro (toliau – Centro) bendruomenei, siekiant puoselėti akademinės etikos kultūrą ir užtikrinti plagiato prevenciją visų tipų rašto darbuose. Dokumente siekiama suteikti darbuotojams išsamesnių žinių apie plagiata, jo tipus ir pateikti rekomendacijas, kaip išvengti netyčinio plagiato, nes plagijavimas laikomas akademinio sąžiningumo pažeidimu nepriklausomai nuo jį vykdančio asmens tikslų, intencijų ir veiksmo įsisąmoninimo laipsnio.
2. Plagijavimas nesuderinamas su Centro bendruomenės moralinėmis nuostatomis. Akademinio sąžiningumo principas Centro akademinės etikos kodekse¹ įvardijamas kaip vienas svarbiausių akademinio gyvenimo principų ir vertybių. Šalia kitų šis principas apima pagarbos intelektinei nuosavybei² normą, kurios pažeidimai laikomi rimtu akademinės etikos nusižengimu, yra netoleruojami, o pažeidėjui taikomos nuobaudos (kai kuriais atvejais (paašikėjus autorinių teisių pažeidimams) – teisinės nuobaudos).
3. Apraše naudojamos pagrindinės sąvokos:
 - 3.1. **Plagiatas**³ – tyčinis ar netyčinis (dėl nežinojimo) publikuotų ar nepublikuotų kito (-ų) asmens (-ų) darbo (teksto, vaizdų, idėjų, nuomonių, atradimų, įrašų ar kompiuteriu sukurtų darbų, tinklalapių ar kitų elektroninių resursų) ar jo dalių, tačiau ne bendrųjų žinių pateikimas kaip savo arba kitaip pasisavinant aukščiau minėtą kito (-ų) asmens (-ų) darbą ar jo dalis, tinkamai nenurodant darbo šaltinio / autoriaus.
 - 3.2. **Saviplagiatas** – to paties ar panašaus darbo pateikimas ar publikavimas dar kartą, siekiant gauti dar vieną studijų ar mokslo rezultatą, savo publikuoto darbo dalies ar dalių pateikimas kitame darbe, nenurodant pirminio šaltinio.
 - 3.3. **Bendrosios žinios**⁴ – tai triviali informacija (aiški, vienareikšmiška, akivaizdi). Dažnai tokios informacijos pirminio šaltinio net neįmanoma nustatyti arba įrodymų informacijai yra tiek daug, kad informacijos šaltinis yra nebesvarbus. Tokia informacija gali neturėti nuorodų į literatūrą. Bendrosiomis žiniomis laikytinos tokios visiems žinomos žinios, pvz.: rugsėjis turi 30 dieną, Lietuvos sostinė yra Vilnius, matematinės formulės (nebent yra privaloma ar darbo autorius yra nusprendęs cituoti originalą) ir pan. Tais atvejais, kai žinomas bendrųjų žinių originalus šaltinis – jo nurodymas yra rekomenduojamas.
 - 3.4. **Akademinė etika** – akademinės bendruomenės pripažintos ir Centro akademinės etikos kodekse įtvirtintos akademinės vertybės, užtikrinančios mokslo ir studijų proceso skaidrumą, akademinės bendruomenės narių akademinį sąžiningumą, tarpusavio pasitikėjimą, pagarbą, lygybę, teisingumą, nediskriminavimą, atsakingumą, tausų išteklių vartojimą, akademinę laisvę, mokslo ir studijų darbų vertinimo nešališkumą ir intelektinės nuosavybės apsaugą.

¹ Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro akademinės etikos kodeksas. Prieiga per internetą:
https://www.lammc.lt/data/public/uploads/2021/12/akademines_etikos_kodeksas-2021-11-07.pdf

² Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro intelektinės nuosavybės valdymo nuostatai. Prieiga per internetą:
https://www.lammc.lt/data/public/uploads/2017/08/intelekt-nuosav-nuost_2015-galut.pdf

³ Council of Writing Program Administrators, Defining and Avoiding Plagiarism: The WPA Statement on Best Practices. Prieiga per internetą: <http://wpacouncil.org/node/9> [žiūrėta 2021-09-27].

⁴ Nelms G. 2003, rev. 2012. Plagiarism Overview: What Research on Plagiarism Tells Us. Prieiga per internetą:
<https://www.wright.edu/sites/www.wright.edu/files/page/attachments/PlagiarismOverview.pdf> [žiūrėta 2021-09-28].

- 3.5. **Akademinis sąžiningumas** – moraliniais principais grindžiami reikalavimai, kurių turi laikytis akademinės bendruomenės nariai. Akademinis sąžiningumas draudžia plagijavimą, nusirašinėjimą, duomenų, studijų rašto darbų klastojimą, naudojimąsi pašaline pagalba, svetimo studijų darbo / projekto pateikimą kaip savo, studijų darbų rašymą arba kitokio pobūdžio užduočių atlikimą kitiems studijuojantiems, vieno dalyko / modulio studijų darbo pateikimą atsiskaitant už kitą dalyką / modulį ir kt.
- 3.6. **Akademinis nesąžiningumas** – akademinio sąžiningumo principų nesilaikymas, akademinės etikos nusižengimai (nusirašinėjimas, plagijavimas, duomenų klastojimas ir kt.).
- 3.7. **Autorius** – darbuotojas, sukūręs mokslo, mokomąją ir kitą publikaciją. Autorius prisiima visą atsakomybę už kūrinio autorystę ir galimas pasekmes dėl plagijavimo ar autorių teisių pažeidimų.
- 3.8. **Autorių teisės** – Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo saugomos autorių teisės į literatūros, mokslo, meno ir kitus kūrinius. Autorių teisės ir plagiato prevencija yra susiję saugant autorystę bei siekiant tinkamo kūrinių naudojimo. Plagijavimas nėra teisės objektas, tačiau plagijavimas gali būti ir kaip autorių teisių pažeidimas. Sankcijas už autorių teisių pažeidimus taiko valstybinės institucijos pagal galiojančius šalies įstatymus. Nuobaudas už plagijavimą taiko akademinės institucijos pagal jų nustatytą tvarką.
- 3.9. **Citavimas** – tikslus kūrinio žodžių atkartojimas, pateikiant juos kabutėse ar kitaip išskiriant tekste, bei nurodant kūrinio šaltinį pagal citavimo taisykles. Citata turi būti trumpa (sakinio, keletu sakinių ar pastraipos dydžio) kito kūrinio ištrauka, skirta pagrįsti autoriaus nuomonę ar padaryti nuorodą į kito autoriaus požiūrį ar mintis originalo formuluotėje. Citata gali būti originalo kalba arba išversta į kitą kalbą. Toks kūrinio panaudojimas turi būti sąžiningas ir neturi viršyti citavimo tikslui reikalingo masto.
- 3.10. **Perfrazavimas** – informacijos iš kitų kūrinių pateikimas savo žodžiais ir savo stiliumi, tačiau neiškraipant esmės. Perfrazavimas naudojamas analizuojant, apibendrinant, vertinant ir pan. Perfrazuojant būtina atskirti kito autoriaus mintis nuo savų komentarų, tam naudojant mokslinio stiliaus frazes ir nurodant šaltinį pagal citavimo taisykles.
- 3.11. **Citavimo taisyklės** – taisyklės, skirtos tinkamai nurodyti studijų ir mokslo darbuose naudojamus autorių kūrinius ir kitus informacijos šaltinius. Cituodami ar perfrazuodami kūrinius ir kitus informacijos šaltinius, autoriai savo darbo tekste turi pateikti nuorodas į šaltinius, o darbo pabaigoje – šių šaltinių literatūros sąrašą. Centre naudojamos APA (Amerikos psichologijos asociacija) stiliaus tarptautinės citavimo taisyklės, kurios nurodytos rašto darbų įforminimo reikalavimuose.
- 3.12. **Plagiato patikra** – rašto darbo patikros procesas su plagiato patikros įrankiu, kurio metu nustatomos darbo teksto sutaptys su kitais kūrinių. Plagiato patikros rezultatas – teksto sutapties ataskaita, kurioje galima matyti teksto sutapties dydį procentais ir teksto sutaptis su kitais kūrinių.
- 3.13. **Sutaptis** – rašto darbo sutapimai su anksčiau parengtų ar publikuotų darbų tekstais. Sutaptis savaime nėra plagiatas, nes gali būti cituojama, aprašytas tas pats šaltinis literatūros sąraše ir kita. Teksto sutaptį kaip plagiato atvejį gali identifikuoti atsakingas asmuo.

II SKYRIUS PLAGIJAVIMO NUSTATYMO BŪDAI IR KRITERIJAI

4. Visi Centro rašto darbai tikrinami tarptautiniu mastu pripažinta ir plagiato patikros sistema, kuri nurodo teksto sutapimo su kitais šaltiniais procentą ir pažymi sutampančias vietas. Tuo atveju, kai patikrintas darbas kelia abejonių ar ginčų, jis dar kartą tikrinamas kita plagiato patikros sistema.
5. Po patikros įtarus plagiata ar atpažinus svetimo teksto dalis darbe ir siekiant įvertinti nusižengimo mastą – ar tai tikrai plagiatas, ar tiesiog besikartojanti informacija (nuorodos į šaltinius, literatūros sąrašas ir pan.), ar cituojamas tekstas, o gal bendrosios žinios ar neteisingas citavimas – kiekvienas sutapimas turi būti peržiūrėtas ir įvertintas ekspertiniu būdu.

- 5.1. Galimas pažeidimas ir pažeidimo laipsnis kiekvieno darbo atveju nustatomas individualiai, atsižvelgiant į ekspertinio vertinimo išvadas. Remiantis pasauline praktika rekomenduojami tokie plagiato nustatymo kriterijai:
 - 5.1.1. bendras sutapimų su kitais darbais kiekis, nustatytas plagiato patikros programa ar rankiniu skaičiavimu, sudaro 20 procentų ar daugiau darbo, neįskaičiuojant sutapimų, kurie nelaikomi plagiatu, pvz., literatūros sąrašas, tinkamai pateiktos nuorodos į šaltinius, citatos, bendrosios žinios ir pan.;
 - 5.1.2. sutapimų su vienu atskiru šaltiniu kiekis, nustatytas plagiato patikros programa ar rankiniu skaičiavimu, sudaro 15 procentų ar daugiau darbo, neįskaičiuojant sutapimų, kurie nelaikomi plagiatu, pvz., literatūros sąrašas, tinkamai pateiktos nuorodos į šaltinius, citatos, bendrosios žinios ir pan.;
 - 5.1.3. pažodžiui perrašytos ar iš kitos kalbos pažodžiui išverstos kito autoriaus teksto ištraukos, nenurodant šaltinio arba nurodant šaltinį, bet perrašyto teksto nepažymint kaip citatos (pvz., neišskiriant kabutėmis), apimtis nors vienoje darbo vietoje didesnė kaip 600 spaudos ženklų, neįskaitant tarpų, iš kito autoriaus (vieno arba kelių) perfrazuoto teksto (gali būti pakeisti atskiri žodžiai ir sakiniai, tačiau išlaikomas svetimo teksto turinys) sudėliotos (sukompilijuotos) ištraukos, nenurodant originalaus šaltinio, apimtis nors vienoje darbo vietoje didesnė kaip 1200 spaudos ženklų, neįskaitant tarpų;
 - 5.1.4. nenurodant šaltinio ar negavus autoriaus sutikimo (jei toks būtinas) darbe pateikiami kitų tyrėjų surinkti empiriniai duomenys (pvz., apklausų, tyrimų medžiaga) arba kitų autorių parengtos rezultatų / duomenų lentelės, grafikai, paveikslai ir pan.;
 - 5.1.5. tas pats ar panašus (sutampantis daugiau nei 30 procentų) to paties autoriaus rašto darbas (jei tai nėra tęstinio darbo dalis) jau buvo įvertintas ar pristatytas kitoje mokslo įstaigoje;
 - 5.1.6. darbas parengtas ne paties autoriaus, bet pirktas, parsisiųstas iš interneto ar kitaip gautas iš trečiųjų asmenų.
- 5.2. Jei darbe nustatomas plagiatas, tuomet, vadovaujantis Centro Etikos kodeksu, perduodama įvertinti Centro Etikos komisijai, kuri gali skirti nuobaudą.

III SKYRIUS PLAGIATO PREVENCIJOS PRIEMONĖS

6. Centre taikomos šios mokslo taikomosios veiklos rezultatų plagiato prevencijos priemonės:
 - 6.1. Visų Centro mokslo tęstinių leidinių redkolegijų veikloje yra atliekama teikiamų kūrinių plagiato patikra;
 - 6.2. Daktaro disertacijoms plagiato patikra atliekama prieš teikiant ją svarstyti atitinkamos mokslo krypties doktorantūros komitete;
 - 6.3. Nustačius plagiato ar saviplagiato atvejus, leidinys nepublikuojamas, nedalyvauja konkursuose ir šie atvejai perduodami svarstyti Centro Akademinės etikos komisijai, kuri perima proceso nagrinėjimą.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

7. Aprašas įsigalioja kitą dieną po jo patvirtinimo Centro Mokslo taryboje.
8. Aprašo nuostatos yra suderintos su Centro Akademinės etikos kodeksu, Centro darbo tvarkos taisyklėmis, Intelektinės nuosavybės valdymo tvarka.